

ÜZEYİR HACIBƏYLİNİN ELMİ İRSİNİN TOPLANDIĞI YENİ NƏŞR

Rena MƏMMƏDOVA

Dahi bəstəkar, ictimai xadim, alim, pedaqoq, dramaturq, publisist Üzeyir Hacıbəylinin çoxşaxəli yaradıcılıq fəaliyyətinin mühüm bir hissəsini onun

elmi irsi təşkil edir. Bütün ömrünü mədəni tərəqqiyə, maariflənməyə həsr edən bəstəkar Azərbaycan musiqi elminə də ciddi və mənalı işlərlə böyük töhfələr bəxş etmişdir.

Ü.Hacıbəylinin elmi irsi, xüsusən də, musiqinin tarixi və nəzəri məsələlərini əks etdirən dəyərli işləri hər zaman musiqişünaslar üçün proqram əhəmiyyəti kəsb etmişdir. Musiqişünaslar daima xalq musiqisinin, musiqi mədəniyyətinin tədqiqi ilə bağlı ən müxtəlif problemlərin araşdırılmasında Ü.Hacıbəylinin dərin və mənalı elmi müddəalarına istinad edərək musiqi elminin inkişafına çalışmışlar. Ona görə də Ü.Hacıbəylinin elmi irsinə müraciət etmək, onu öyrənmək və təbliğ etmək hər zaman, müxtəlif dövrlərdə vacib və aktualdır.

Bütün bunları nəzərə alaraq Əməkdar incəsənət xadimi, sənətsünaslıq elmləri doktoru, Bakı Musiqi Akademiyasının "Azərbaycan ənənəvi musiqisi və müasir texnologiyalar" kafedrasının müdiri, Azərbaycan musiqisi üzrə bir çox internet-layihələrin müəllifi və rəhbəri, "Musiqi dünyası" jurnalının baş redaktoru və nəşir, professor Təriyel Məmmədovun tərtibçisi olduğu "Ü.Hacıbəyli. Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları" - layihəsinin hazırlanması çox önəmlidir. Belə bir fundamental elmi işin yenidən çap edilməsinə hər zaman ehtiyac olduğundan onun işıq üzü görməsi musiqisəvərlər üçün əlamətdar hadisədir. "Şərq-Qərb" mətbəəsində nəfis şəkildə çap edilən, 360 səhifədən ibarət olan kitabın

redaksiya heyətini - Bakı Musiqi Akademiyasının rektoru, Xalq artisti, professor Fərhad Bədəlbəyli (sədr); Layihənin elmi redaktoru Azərbaycanın bir çox görkəmli incəsənət xadimləri haqqında dərin və mənalı əsərlərin müəllifi olan akademik, Millət vəkili, AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin direktoru, professor Rafael Hüseynov (elmi redaktor); Xalq artisti, professor Arif Məlikov; Bakı Musiqi Akademiyasının tədris üzrə prorektoru, professor Nəminə Quliyeva; Əməkdar incəsənət xadimi, sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, professor Ülviyyə İmanova; Əməkdar incəsənət xadimi, sənətşünaslıq elmləri doktoru, professor Şəhla Həsənova; sənətşünaslıq elmləri doktoru, professor Gülnar Mahmudova; sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, professor Könül Nəsirova; sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Leyla Məmmədova təmsil edir. Kitaba Xalq artisti, professor Tofiq Bakıxanov və sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, professor Aida Tağızadə rəy vermişlər.

Ü.Hacıbəylinin zəngin elmi irsinin toplandığı bu kitab öz quruluşuna görə diqqəti cəlb edir. Kitabda Ü.Hacıbəylinin elmi fəaliyyətinin göstəriciləri toplanaraq tam həlaldə nümayiş olunur. Belə ki, burada alimin həm fundamental əhəmiyyətə malik iri həcmli elmi tədqiqat işi olan "Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları" əsəri, həm də çox sayda müxtəlif musiqi - mədəni problemlərə həsr edilən məqalələri vəhdətdə oxuculara təqdim edilir.

Məlum olduğu kimi, Ü.Hacıbəylinin 20 illik dərin elmi araşdırılmasının nəticəsi olan "Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları" əsəri dəfələrlə çap edilmişdir. Lakin bu sonuncu nəşrdə belə bir fundamental elmi-nəzəri tədqiqatın alimin digər elmi məqalələri ilə birgə toplu halında dərc edilməsi onun elmi irsinə kompleks halında, tam şəkildə baxmağa imkan verir.

Kitabın səhifələrini vərəqlədikcə Ü.Hacıbəylinin müxtəlif illərdə üzərində çalışdığı elmi məqalələri əlifba sırası ilə düzülərək bir-birini maraqlı və bu gün də aktual olan mövzularla əvəz edir. Onun XX əsrin 10-cu illərindən başlayaraq dövrü mətbuatda çap etdirdiyi ilk məqalələrindən olan "Səhnənin təbiəvi əhəmiyyəti haqqında", "Opera və dramın təbiəvi əhəmiyyəti" adlı nəşrlərində mədəni maariflənmə məsələlərindən başlayaraq getdikcə musiqi sənətinə dair bir sıra vacib məsələlərin daha da dərinləşməsi onun "Vəzifəyi-musiqiyimizə aid məsələlər", "Azərbaycan türk xalq musiqisi haqqında", "Xorun yaradılması", "Musiqidə xəlqliik", "Musiqidə tərcümə", "Aşiq sənəti", "Muğamat və xalq mahnılarının ifası haqqında", "Leyli və Məcnun"dan "Koroğlu"ya", "Tann səs-qatının rekonstruksiyası", "Oxuma mədəniyyəti haqqında" və s. məqalə və məruzələrində öz əksini tapır.

Çox saylı məqalələrin mövzu dairəsinin genişliyi və müxtəlifliyi alimin daima axtarıb və fəaliyyətdə olduğunu göstərir. Bu, bir daha onu düşündürən və həllini gözləyən problemlərin aktuallığını sübut edir. Burada Azərbaycan xalq musiqi janrları, onların təsnifatı, ifaçılıq xüsusiyyətləri, folklor nümunələrinin

və şifahi ənənəli professional musiqinin toplanması və nota alınması kimi vacib nəzəri məsələlərlə yanaşı, həm də musiqi təhsili ilə bağlı problemlər, bəstəkar yaradıcılığına aid olan vəzifələr, həmçinin, Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafının əsas istiqamətləri haqqında mülahizələr öz əksini tapmışdır.

Bundan əlavə, Ü.Hacıbəyli ənənələrinin davamçılarının və tələbələrini, Azərbaycan musiqisinin görkəmli nümayəndələrinin öz müəllimi və pərəstişkar olduğu ölməz sənətkar haqqında söylədikləri xatirələri də kitab daxil edilərək onu daha da maraqlı edir. Burada ilk öncə Ulu öndər Heydər Əliyevin Ü.Hacıbəyli yaradıcılığına verdiyi qiymət və dəyərini ifadə etdiyi dərin məzmunlu fikirləri maraqlı doğurur. Məlum olduğu kimi, ümummillət liderimiz Ü.Hacıbəyli irsini, onun Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafındakı rolunu yüksək qiymətləndirərək daima öz çıxışlarında bunu vurğulamışdır. Xüsusilə, dahi bəstəkarın 110 illiyinə həsr olunan yığıncaqda Ulu öndərin çıxışı yadda qalan olmuşdur. O, Ü.Hacıbəylinin bütün əsərlərinin mədəniyyətimizin inkişaf etməsinə xidmət göstərdiyini və bu xidmətlərin unudulmaz və əvəzsiz olduğunu nəzərə alaraq dahi bəstəkarın adını əbədləşdirmək məqsədilə onun doğum gününü respublikada Musiqi bayramı kimi qeyd edilməsi ideyasını irəli sürmüşdür.

Heydər Əliyev bəstəkarın XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan milli musiqisinin dünya professional musiqi sənəti ilə qovuşması yolunda misilsiz xidmətini və bu yolda onun nə dərəcədə uzaqgörən, doğru olduğunu çox dəqiqliklə göstərmişdir. Həqiqətən, 1999-cu ildən bu gündək sentyabrın 18-i "Üzeyir günləri"nin Musiqi bayramı kimi qeyd edilməsi bir ənənə halını alaraq Azərbaycan mədəniyyətinə irəliləmə hadisələri zənginləşdirmişdir.

Kitabda Ü.Hacıbəylinin müasirlərindən olan Bülbülün, Şövkət Məmmədovanın, Əfrasiyab Bədəlbəylinin, Kövkəb Səfəraliyevanın, Səid Rüstəmovun, Həqiqət Rzaevanın, tələbələrindən - Qara Qarayevin, Fikrət Əmirovun, Süleyman Ələsgərovun, Əşrəf Abbasovun, Şəfiqə Axundovanın, Ağabacı Rzaevanın, Məmmədsaləh İsmayilovun, Adilə Hüseynzadənin və başqalarının dahi sənətkar, ustad, vətənpərvər şəxsiyyət, qayğıkeş müəllim, sadə və xeyrixah insan haqqında səmimi xatirələri də diqqəti çəkir. Məlumdur ki, Üzeyir Hacıbəyli haqqında bir çox görkəmli incəsənət xadimləri və alimlər yüksək fikirlər söyləmiş, onun sənətini dəyərləndirmişlər. Lakin kitabda məhz Üzeyir Hacıbəyli ilə sıx yaradıcı təmasda olan, bilavasitə onun himayəsi altında yetişən və sənətə yol açan sənətkarların xatirələrinin yer alması onların yaxın və işgüzar münasibətdə olmalarından xəbər verir.

Bütövlükdə belə bir kitabın işıq üzünə gəlməsinin Üzeyir Hacıbəyli düşüncəsinə dərin ehtiram və hörmət əlaməti olaraq onun elmi irsinin həm mütəxəssislərə, həm də geniş oxucu kütləsinə çatdırılmasında böyük rol oynayacağına ümidvaram. Bu, bir daha Üzeyir düşüncəsinin tənənesidir.